

**SCIENCE**  
**PROBLEMS.UZ**

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences  
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

# Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

2-son (5-jild)  
**2025**

**SCIENCEPROBLEMS.UZ**

**IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING  
DOLZARB MUAMMOLARI**

***№ 2 (5) – 2025***

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-  
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

**ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES**

**TOSHKENT-2025**

## **BOSH MUHARRIR:**

Isanova Feruza Tulqinovna

## **TAHRIR HAY'ATI:**

### *07.00.00- TARIX FANLARI:*

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

### *08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:*

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari

nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

### *09.00.00- FALSAFA FANLARI:*

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasini mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Buxoro davlat universiteti.

### *10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:*

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi.

#### *12.00.00- YURIDIK FANLAR:*

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD), O'zbekiston Respublikasi Sudyalari oliy kengashi huzuridagi Sudyalari oliy maktabi;

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

#### *13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:*

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti.

#### *19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:*

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasi mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarkand viloyat IIB Tibbiyot bo'limi psixologik xizmat boshlig'i.

#### *22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:*

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

#### *23.00.00- SIYOSIY FANLAR*

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

---

### **OAK Ro'yxati**

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrda 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

---

**“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari”** elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

**Muassis:** “SCIENCEPROBLEMS TEAM”  
mas'uliyati cheklangan jamiyati

#### **Tahririyat manzili:**

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

[scienceproblems.uz@gmail.com](mailto:scienceproblems.uz@gmail.com)

#### **Bog'lanish uchun telefon:**

(99) 602-09-84 (telegram).

## MUNDARIJA

### 07.00.00 – TARIX FANLARI

|                                                                                                                                                                 |       |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------|
| <i>Matkarimova Sadoqat Maqsudovna</i><br>SHARQSHUNOS A.L.KUNNING XIVA XONLIGI ARXIV Hujjatlari saqlash<br>va tadqiq qilishdagi xizmatlari .....                 | 13-19 |
| <i>Matyakubov Xamdam Xamidjanovich</i><br>MARKAZIY OSIYO SIVILIZATSIYALARI VA OROLBO'YI HUDUDIDAGI MADANIYATLAR<br>O'RTASIDAGI O'ZARO TA'SIR VA HAMKORLIK ..... | 20-24 |
| <i>Raximov Bektosh, Pirmamatov Ramziddin</i><br>TURKISTONDA JADIDLARNING TA'LIM-TARBIYA TIZIMINI ISLOH QILISH BORASIDAGI<br>HARAKATLARI TARIXIDAN .....         | 25-29 |
| <i>Хуррамова Саодат Хабибовна</i><br>ИЗУЧЕНИЕ ИСТОРИИ ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ РУССКИМИ УЧЕНЫМИ<br>В СЕРЕДИНЕ XIX ВЕКА .....                                            | 30-37 |
| <i>To'uchiyeva Dilnoza Ikrom qizi</i><br>ZOMIN TUMANINING XX ASRNING 80-YILLARIDAGI IJTIMOIIY,<br>IQTISODIY VA MADANIY HAYOTI .....                             | 38-44 |
| <i>Elboyeva Shaxnoza</i><br>AYOLLARNING SIYOSIY FAOLLIGINI OSHIRISHDA AMALGA OSHIRILAYOTGAN CHORA-<br>TADBIRLAR VA BU BORADA O'ZBEKISTON TAJRIBASI .....        | 45-50 |
| <i>Kanimkulov Olimjon, Xikmatova O'g'iloy</i><br>TUZNING QADIMDAN HOZIRGI KUNGACHA BO'LGAN TARIXI HAQIDA .....                                                  | 51-54 |
| <i>Tojiev Alisher Sultannazirovich</i><br>MUSTAQILLIK YILLARIDA XORAZM VILOYATIDA TURIZM SOHASI UCHUN<br>KADRLAR TAYYORLASH MASALASI .....                      | 55-60 |
| <i>Bekbayev Bekjon</i><br>XX ASRNING BIRINCHI YARMIDA TOSHKENTDAGI QOZOQLAR TARIXIDAN .....                                                                     | 61-67 |
| <i>Salayev Umrbek Kadambayevich</i><br>JANUBIY OQCHADARYO HUDUDIDA KECHGAN ETNIK JARAYONLAR TARIXI SAHIFASIGA<br>DOIR BA'ZI CHIZGILAR .....                     | 68-71 |
| <i>Ro'ziyeva Mashxura Abdimuminovna</i><br>LO'LILAR IJTIMOIIY HAYOTINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI .....                                                         | 72-78 |
| <i>Turdiyeva Mohinur Ilhomjon qizi</i><br>ICHKI SAVDO QO'QON XONLIGI IQTISODIY TARAQQIYOTINING MUHIM<br>OMILLARIDAN BIRI (1701-1876) .....                      | 79-84 |

### 08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

|                                                                                                                       |       |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------|
| <i>Kazakov Olim Sabirovich</i><br>XIZMATLAR SOHASIDA BOSHQARUVNING YETAKCHILIK KONSEPSIYALARIDAN<br>FOYDALANISH ..... | 85-89 |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------|

|                                                                                                                                                                              |         |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------|
| <i>Исламтудинова Дина Файзрахмановна</i><br>РАЗВИТИЕ ЭКСПОРТА В АГРОПРОМЫШЛЕННОМ КОМПЛЕКСЕ В РЕСПУБЛИКЕ<br>УЗБЕКИСТАН .....                                                  | 90-98   |
| <i>Alikulov Mehmonali Salahiddin o'g'li</i><br>QISHLOQ XO'JALIGIGA INVESTITSİYALARNI KENG JALB QILISHDA QISHLOQ<br>XO'JALIGIGA YO'NALTIRILGANLIK INDEKSINING AHAMIYATI ..... | 99-106  |
| <i>Omonov Akrom, Ruziyev Baxtiyor</i><br>O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARI AKTIVLARIDAN SAMARALI FOYDALANISH<br>YO'LLARI .....                                                    | 107-113 |
| <i>Tangirov Abduxolik, Nurmanov Sherzod</i><br>CHO'L-YAYLOVLARI EKOLOGIK HOLATI VA ULARNING SAMARADORLIGINI<br>OSHIRISH YO'LARI .....                                        | 114-121 |
| <i>Aliyarov Olim Abdug'aparovich</i><br>MULKIY SOLIQQA TORTISHDA XORIJIY DAVLATLAR TAJRIBASI .....                                                                           | 122-132 |
| <i>Komilov Bakhtiyorjon</i><br>UNLOCKING THE POTENTIAL OF E-COMMERCE LOGISTICS IN CENTRAL ASIA .....                                                                         | 133-144 |
| <i>Djumanov Saitmurod Alibekovich</i><br>MAHSULOT TANNARXIGA KIRITILADIGAN XARAJATLAR HISOBINI<br>TAKOMILLASHTIRISH .....                                                    | 145-150 |
| <i>Yariyev Sherzod Shukurjanovich</i><br>DAVLAT SEKTORIDA AUDITNI RAQAMLASHTIRISH MASALALARI .....                                                                           | 151-155 |
| <i>Matkarimov Feruz Bekturdiyevich</i><br>MINTAQADA TO'QIMACHILIK SANOATINING SAMARADORLIGINI OSHIRISH .....                                                                 | 156-160 |
| <i>Xaydarova Durdona, To'xtayeva Moxinur</i><br>DAVLAT BUDJET DAROMADLARI TUSHUMI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH<br>MASALALARI .....                                               | 161-166 |
| <b>09.00.00 – FALSAFA FANLARI</b>                                                                                                                                            |         |
| <i>Yusubov Jaloliddin Kadamovich</i><br>ABU NASR FOROBIYNING MA'NAVİY-AXLOQIY IDEALLARI VA ULARNING<br>ZAMONAVIY IJTIMOYIY-GUMANITAR FANLAR RIVOJIDAGI AHAMIYATI .....       | 167-175 |
| <i>Nosirxo'jayeva Gulnora Abduqahhorovna</i><br>FOROBIY ASARLARIDA ADOLAT VA MA'NAVİY YUKSALISH MUAMMOLARI .....                                                             | 176-179 |
| <i>Xoliqov Yunus Ortiqovich</i><br>BAG'RIKENGLIK VA MILLATLARARO MADANIYAT — JAMIYAT<br>TARAQQIYOTINING ASOSI .....                                                          | 180-184 |
| <i>Berdaliyeva Sevara</i><br>ANALYSIS OF VIEWS ON THE ORDERING OF SOCIAL LIFE<br>IN THE WORK OF YUSUF KHOS KHAJIB "KUTADGU BILIG" .....                                      | 185-191 |
| <i>Parpiyev Muhammadjon Tolibovich</i><br>SHARQ RENNESANSI KELIB CHIQISHINING IJTIMOYIY-FALSAFIY OMILLARI .....                                                              | 192-197 |
| <i>Yarashova Mohlaroyim Shuxrat qizi</i><br>IBN ARABIY "VAHDATUL VUJUD" TA'LIMOTINING FALSAFIY<br>ASOSLARI VA AHAMIYATI .....                                                | 198-202 |

|                                                                                                                                                              |         |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------|
| <i>Ulug'murodov Elyor Saydulloevich</i><br>ISLOM GNOSEOLOGIYASIDA RATSIONALIZM MUAMMOSI .....                                                                | 203-206 |
| <i>Rasulov Azizxon Mukhamadqodirovich</i><br>AXBOROT MAKONIDAGI TRANSFORMATSIYALASHUVNING<br>DIALEKTIK MAZMUNI .....                                         | 207-213 |
| <i>Xasanov Boburjon Hakimovich</i><br>EKSTREMISTIK FAOLIYATNING KELIB CHIQISH TARIXI VA TUSHUNCHALARI .....                                                  | 214-219 |
| <i>Shokirov Mubin Rustamovich</i><br>MILLIY O'ZLIKKA SADOQAT – UMRBOQIY QADRIYAT .....                                                                       | 220-225 |
| <i>Ismoilov Maxammadixon</i><br>HOZIRGI ZAMON EKOLOGIK MANZARASIDA DESTRUKTIV VA KONSTRUKTIV<br>MUNOSABATLAR DIALEKTIKASI .....                              | 226-230 |
| <i>Shokirov Murod Rustamovich</i><br>YANGI O'ZBEKISTONDA QADRIYATLARNING QAYTA TIKLANISHI .....                                                              | 231-234 |
| <i>Hamroyev Saidjon Sanoyevich</i><br>YANGI O'ZBEKISTON STRATEGIYASIDA IJTIMOIIY ADOLATNING BARQAROR<br>TARAQQIYOTNI TA'MINLASH ASOSI SIFATIDAGI O'RNI ..... | 235-239 |
| <i>Sharopov O'lmasbek Shuhrat o'g'li</i><br>ZAMONAVIY OILADA BOLA TARBIYASINING ASOSIY OMILLARI<br>(TARBIYA JARAYONIDA OTA-ONANING ROLI) .....               | 240-243 |
| <i>Ulug'ov Jasur Nasirdinovich</i><br>INSON KAMOLOTI: ISLOMIY QADRIYATLAR VA ULARNING<br>IJTIMOIY HAYOTGA TA'SIRI .....                                      | 244-249 |
| <i>Qodiraliyev Abror Tojimurot o'g'li</i><br>BOSHQARUVCHILIK FAOLIYATI SHARQ MUTAFAKKIRLARI<br>QARASHLARI MISOLIDA .....                                     | 250-253 |
| <i>Ibragimov Kudrat</i><br>XALQARO MUNOSABATLAR TIZIMIDA MARKAZIY OSIYONING YANGI MUSTAQIL<br>DAVLATLARI .....                                               | 254-260 |
| <i>Oripov Axmadjon Muxammadjonovich</i><br>VATANPARVARLIK TUSHUNCHASI SHAKLLARINING IJTIMOIIY-FALSAFIY<br>TALQINI .....                                      | 261-267 |
| <i>Ibragimova Zulayxo Karimbayevna</i><br>RAHBAR AXLOQIY-ESTETIK KAMOLOTINING SHAKLLANISH JARAYONLARI<br>VA ASOSIY KOMPONENTLARI .....                       | 268-274 |
| <i>Abdullayev A'zam Abdiyevich</i><br>YOSHLARDA IJTIMOIIY-IQTISODIY FAOLLIGI DIALEKTIKASI VA UNING AYRIM<br>XUSUSIYATLARI .....                              | 275-281 |
| <i>Ochilov Azimjon Tuxtamishovich</i><br>IJTIMOIY QADRIYATLARNING DEFORMATSIYASI VA KORRUPSIYANING<br>TARQALISHI .....                                       | 282-285 |

## 10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

|                                                                                                                                                                                      |         |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------|
| <i>Raxmanova Sarvinoz Alisherovna</i><br>SABR VA CHIDAMGA OID FRAZEOLOGIK BIRLIKLARNING SEMANTIK TAHLILI<br>(INGLIZ VA O'ZBEK TILLARI MISOLIDA) .....                                | 286-289 |
| <i>Kaxarova Iroda Sidikovna</i><br>MODAL SO'ZLARDA SHARTLILIK VA TIPOLOGIK OMIL: SEMANTIK TURLANISH .....                                                                            | 290-296 |
| <i>Babadjanova Nazokat Davronbekovna</i><br>"YUSUF VA ZULAYHO" DOSTONINING XALQ VARIANTLARI TAHLILI .....                                                                            | 297-302 |
| <i>Sayidova Shakhreizoda Nasrulloevna</i><br>RELIGIOUS VIEWS OF THE CHARACTER OF AMIR TEMUR IN MUHAMMAD<br>ALI'S WORK "ULUG' SALTANAT" .....                                         | 303-308 |
| <i>Hatamova Kamola Toshmurod qizi</i><br>TIJORAT HUIJATLARI TILIDA TERMINOLOGIK LEKSIKA .....                                                                                        | 309-316 |
| <i>Ibodullayeva Dinora Bahramjanovna</i><br>TERMINOLOGIYANING O'ZBEK VA XORIJIY TILSHUNOSLAR TOMONIDAN<br>O'RGANILISHI .....                                                         | 317-321 |
| <i>Otajonova Dildor Baxtiyarovna</i><br>SUD JARAYONIDA OLIB BORILADIGAN NUTQ FAOLIYATI MAHSULOTLARINING<br>SUD-TIBBIY VA LINGVISTIK EKSPERTIZA TEKSHIRUVI .....                      | 322-326 |
| <i>Khasanov Mahmud Abdurakhmanovich</i><br>PHONOLOGICAL AND MORPHOLOGICAL INTERACTIONS<br>AMONG THE LANGUAGES .....                                                                  | 327-331 |
| <i>Xoshimova Oydina Shuxrat qizi</i><br>OLAMNING LISONIY MANZARASIDA NOMINATSIYANING O'RNI<br>VA RANGLAR IFODASI .....                                                               | 332-338 |
| <i>Babayeva Iroda</i><br>THE CHARACTERISTICS OF NEWSPAPER HEADLINES IN TERMS OF THEIR<br>STRUCTURE AND MEANING .....                                                                 | 339-342 |
| <i>Fozilov Odil Yuldashevich</i><br>USE OF LOGICAL AND FIGURATIVE PERIPHRASES IN MODERN UZBEK<br>LANGUAGE.....                                                                       | 343-346 |
| <i>Raxmonova Dildora Mirzakarimovna</i><br>JADID DRAMALARIDA ISLOM MADANIYATI VA MILLAT TANAZZULI MASALALARI<br>TALQINI (ABDULLA QODIRIYNING "BAXTSIZ KUYOV" DRAMASI MISOLIDA) ..... | 347-351 |
| <i>Mamataliyeva Navbahor Xujamberdiyevna</i><br>TEZ AYTISHLARNING SINTAKTIK TUZILISH JIHATDAN TAHLILI .....                                                                          | 352-357 |
| <i>Xamidova Sayyora Nurmatovna</i><br>KATEGORIYA SIFATIDA SHAKLLANGAN MODALLIK TURLARINING O'ZIGA XOS<br>XUSUSIYATLARI .....                                                         | 358-363 |
| <i>Mengboyev Azizbek Alijon o'g'li</i><br>INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDAGI MILLIY BAYRAM NOMLARINING<br>CHOG'ISHTIRMA TADQIQI .....                                                      | 364-368 |
| <i>Hayitova Shohida Erkin qizi</i><br>INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDAGI OTA KONSEPTINING CHOG'ISHTIRMA TAHLILI .....                                                                      | 369-373 |

|                                                                                                                                                                                      |         |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------|
| <i>Xolboyeva Iroda Shuxrat qizi</i><br>SOMATIK KOMPONENTLI PROVERBIAL FRAZELOGIZMLARDA EKVIVALENTLIK<br>MASALASI .....                                                               | 374-378 |
| <i>Saparniyazov Omirbek Nukusbayevich</i><br>MARK TVEN VA MUQIMIY ASARLARINI QIYOSIY O'RGANISH: ADABIY UMUMIYLIK<br>VA USLUBIY O'ZIGA XOSLIGI .....                                  | 379-385 |
| <b>12.00.00 – YURIDIK FANLAR</b>                                                                                                                                                     |         |
| <i>Muxitdinova Firюза</i><br>КЛЮЧЕВЫЕ ПРИОРИТЕТЫ ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ ПОЛИТИКИ<br>НОВОГО УЗБЕКИСТАНА .....                                                                                  | 386-393 |
| <i>Uzakova Go'zal Sharipovna</i><br>HUDUDLARNI ZONALASHTIRISHNING HUQUQIY MASALALARI .....                                                                                           | 394-403 |
| <i>Tulaganova Gulchexra, Nurilloev Shavkat</i><br>INSON QADRINI YUKSALTIRISH VA ERKIN FUQAROLIK JAMIYATINI YANADA<br>RIVOJLANTIRISH .....                                            | 404-414 |
| <i>Yakubova Iroda Bahramovna</i><br>MUALLIFLIK SHARTNOMASINING MAZMUNI, TUZILISHI VA UNING<br>ASOSIY SHARTLARI .....                                                                 | 415-419 |
| <i>Obidov Tolibjon Avezxanovich</i><br>JINOIY SUD ISHLARINI YURITISH SOHASIDAGI O'ZARO HAMKORLIK<br>MASALALARI .....                                                                 | 420-425 |
| <i>Tuxtashev Sherzod Azimovich</i><br>JINOYAT ISHINI TO'XTATIB TURISHNING JABRLANUVCHI VA AYBLANUVCHI<br>UCHUN HUQUQIY OQIBATLARI .....                                              | 426-430 |
| <i>Maxamatov Maxmud Maxamataminovich</i><br>INSON HUQUQLARINI XALQARO ORGANLARDA HIMOYA QILISH MASALALARI .....                                                                      | 431-436 |
| <i>Rahmatov Elyor Jumaboyevich</i><br>BOJXONA MA'MURIYATCHILIGINI ISLOH QILISHDA BOJXONA ORGANLARINING<br>DAVLAT IQTISODIY VA HUQUQIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA ISHTIROKI .....     | 437-441 |
| <i>Jumaniyozova Dilfuza Kamolovna</i><br>IJTIMOIY XAVF GURUHIGA KIRUVCHI YOSHLAR MUAMMOLARI YECHIMI:<br>XORIY TAJRIBASI .....                                                        | 442-447 |
| <i>Shermatov Nuriddin</i><br>RAQAMLI ERADA SUN'IY INTELLEKT (AI) VA ADDITIV (3D PRINTING)<br>TEKNOLOGIYALARI INTELLEKTUAL MULK HUQUQINING OBYEKTI SIFATIDA .....                     | 448-455 |
| <i>Juraeva Asal</i><br>EXECUTION OF INTERNATIONAL COMMERCIAL ARBITRAL AWARDS .....                                                                                                   | 456-461 |
| <i>Собиров Саидбек Махмудович</i><br>ДОКТРИНАЛЬНО-ПРАВОВЫЕ И ПРИКЛАДНЫЕ ВОПРОСЫ СУДЕБНОГО<br>ПРИМЕНЕНИЯ И ТОЛКОВАНИЯ ОТДЕЛЬНЫХ НОРМ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА О<br>НЕПЛАТЕЖЕСПОСОБНОСТИ ..... | 462-467 |
| <i>Nurbayev Muzaffar Erkinovich</i><br>DAVLAT MOLIVAVIY NAZORATI INSTITUTINING NAZARIY-HUQUQIY<br>DOKTRINASINI TAKOMILLASHTIRISH .....                                               | 468-478 |

|                                                                                                                                                                                                                    |         |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------|
| <i>Qudratillayev Jaxongir Zokirjon o'g'li</i><br>INTERNETDAN FOYDALANISH HUQUQINING KONSTITUTSIYAVIY HUQUQIY<br>ASOSLARI: INTERNET TUSHUNCHASI .....                                                               | 479-485 |
| <i>Xabibullayev Azizillo Lutfullo o'g'li</i><br>SUN'IY INTELLEKT VA INTELLEKTUAL MULK HUQUQI O'RTASIDAGI<br>MUNOSABATLAR VA HUQUQIY MUAMMOLAR .....                                                                | 486-491 |
| <i>To'xtayev O'ktamjon Zarifjon o'g'li</i><br>MURAKKAB ASHYOLARNING O'ZIGA XOS BELGILARI, ULARNING HUQUQIY<br>VA FALSAFIY MOHIYATI .....                                                                           | 492-500 |
| <i>Yusupov O'ktambov</i><br>KORRUPSIYAVIY BITIM HAQIQIY EMASLIGINING FUQAROLIK-HUQUQIY<br>OQIBATLARI .....                                                                                                         | 501-509 |
| <i>Murodxonov Muhammadnur</i><br>XALQARO HUQUQNING TADRIJIY RIVOJLANISHIDA FUNDAMENTAL<br>ASARLARNING O'RNI .....                                                                                                  | 510-518 |
| <i>Ёкубов Шухратжон, Эргашева Муниса</i><br>МОДЕРНИЗАЦИЯ СИСТЕМЫ МЕДИЦИНСКОГО ПРАВА В УЗБЕКИСТАНЕ:<br>БАЛАНС МЕЖДУ МЕЖДУНАРОДНЫМИ СТАНДАРТАМИ И НАЦИОНАЛЬНЫМИ<br>ОСОБЕННОСТЯМИ ЗДРАВООХРАНЕНИЯ .....               | 519-523 |
| <i>Qudratillayev Xazratoli Zokirjon o'g'li</i><br>JINOIY FAOLIYATDAN OLINGAN DAROMADLARNI LEGALLASHTIRISHNI<br>TERGOV QILISH SOHASIDA XORIJIY DAVLATLAR VAKOLATLI ORGANLARI<br>BILAN HAMKORLIK MASALALARI .....    | 524-530 |
| <i>Umarov Abbosjon Asliddin o'g'li</i><br>SUG'URTA INSTITUTINING NAZARIY-HUQUQIY TAVSIFI .....                                                                                                                     | 531-536 |
| <i>Хайдарова Хилола Анваровна</i><br>ПРАВО НА ИНКЛЮЗИВНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ КАК СУБЪЕКТИВНОЕ ПРАВО ЛИЦ<br>С ИНВАЛИДНОСТЬЮ .....                                                                                          | 537-542 |
| <b>13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI</b>                                                                                                                                                                               |         |
| <i>Ibraximov Sanjar Urunbayevich</i><br>AKMEOLOGIK YONDASHUV ASOSIDA SPORTCHILARNING INDIVIDUAL<br>XUSUSIYATLARI BILAN ZIDDIYATLI VAZIYATLARDAGI XULQ-ATVOR<br>STRATEGIYALARI O'RTASIDAGI O'ZARO BOG'LIQLIGI ..... | 543-547 |
| <i>Karimov Akramjon Zaynobidinovich</i><br>RAQAMLI TRANSFORMATSIYALAR SHAROITIDA YOSHLARNING AXBOROT<br>XAVFSIZLIGI MADANIYATI VA MEDIAIMMUNITETINI TA'LIM JARAYONLARI<br>ORQALI SHAKLLANTIRISH MASALALARI .....   | 548-554 |
| <i>Abdullayev Yashnarjon Mahkamovich</i><br>7-9 YOSHLI O'QUVCHILARNING HARAKAT SIFATLARINI HARAKATLI O'YINLAR VOSITALARI<br>ORQALI RIVOJLANTIRISH .....                                                            | 555-561 |
| <i>Karimov Qayum Mamashayevich</i><br>KOMPYUTERLI MATEMATIKA TIZIMLARINI O'QITISHDA TARMOQ<br>TEKNOLOGIYASIDAN FOYDALANISH .....                                                                                   | 562-569 |

|                                                                                                                                                                                                                                                                      |         |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------|
| <i>Xojimirzayeva Shaxnoza Shokir qizi</i><br>MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTI INNOVATSION FAOLIYATINI<br>RIVOJLANTIRISH JARAYONI .....                                                                                                                                  | 570-576 |
| <i>Qodirov Azamat Muxriddinovich</i><br>IXTISOSLASHTIRILGAN MAKTABLAR YUQORI SINIF O'QUVCHILARINING<br>INGLIZ TILI KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISHDA<br>MATN O'QISH MALAKASI VA KOMMUNIKATIV YO'NALGAN O'QISH<br>MASHQLARINING AHAMIYATI XUSUSIDA ..... | 577-582 |
| <i>Тлеумуратова Абадан Бекбановна</i><br>ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К РАЗВИТИЮ МЕЖКУЛЬТУРНОЙ<br>КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ СТУДЕНТОВ .....                                                                                                                              | 583-585 |
| <i>Turdimuratov Dilmurad Yuldashevich</i><br>TALABALAR TA'LIMINING SAMARADORLIGINI OSHIRISH VA JISMONIY SIFATLARINI<br>RIVOJLANTIRISHDA INNOVATSION YONDASHUVLAR .....                                                                                               | 586-592 |
| <i>Mamaziyyayev Oblaberdi</i><br>OLIY TA'LIMNING NEMIS TILI DARSLARIDA GRAMMATIK TARJIMA METODIDAN<br>FOYDALANISH AFZALLIKLARI .....                                                                                                                                 | 593-598 |
| <i>Isoqov Murod Madaminjonovich</i><br>YOSHLAR JAMOAT TASHKILOTLARIDA IJTIMOY KAPITALNI SHAKLLANTIRISHNING ILG'OR<br>XORIJIY MODELLARI .....                                                                                                                         | 599-605 |
| <i>Nasriddinova Hulkar Komiljonovna</i><br>BOSHLANG'ICH SINFLARDA MATEMATIKANI O'QITISHNING HOZIRGI HOLATI .....                                                                                                                                                     | 606-610 |
| <i>Allayeva Hafiza Rustam qizi</i><br>BOSHLANG'ICH SINFLARDA O'QITISHNING ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARIDAN<br>FOYDALANISH USULLARI .....                                                                                                                                 | 611-614 |
| <i>Raxmonberdiyeva Oygul Rayimjonovna</i><br>AKADEMIK QALAMTASVIR MASHG'ULOTLARIDA TALABALARGA INSON<br>PORTRETINI ISHLASH METODIKASI .....                                                                                                                          | 615-621 |
| <i>Xo'jaqulov Ro'zibek Ilhomjon o'g'li</i><br>BO'LAJAK TASVIRIY SAN'AT O'QITUVCHILARIDA KASBIY KOMPETENSIYANI<br>RIVOJLANTIRISHDA RANGTASVIR FANINING AHAMIYATI .....                                                                                                | 622-625 |
| <i>Elova Sitara Axmatkulovna</i><br>QISQA MASOFALARGA YUGURUVCHILARNI TEXNIK TAYYORGARLIGINI<br>SHAKLLANISH DARAJASI .....                                                                                                                                           | 626-629 |

**Received:** 25 January 2025  
**Accepted:** 1 February 2025  
**Published:** 10 February 2025

*Article / Original Paper*

## **SOLVING THE PROBLEMS OF YOUNG PEOPLE IN THE SOCIAL RISK GROUP: FOREIGN EXPERIENCE**

**Jumanyozova Dilfuza Kamolovna,**

Associate Professor of Tashkent State University of Law,  
Doctor of Philosophy in Philosophy (PhD)

**Abstract.** This article discusses the problems of young people belonging to the social risk group and foreign experience in solving them. In particular, improving the activities of state and non-state entities in preventing offenses among minors and young people belonging to the social risk group involves studying the experience of foreign law enforcement agencies. Practice shows that in many countries various forms and methods of preventive work with minors are used very effectively.

**Keywords:** criminal police, minors, crime prevention, preventive work, National Council, public order, security police.

## **IJTIMOY XAVF GURUHIGA KIRUVCHI YOSHLAR MUAMMOLARI YECHIMI: XORIY TAJRIBASI**

**Jumaniyozova Dilfuza Kamolovna,**

Toshkent Davlat Yuridik universiteti dotsenti,  
falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

**Annotatsiya.** Mazkur maqolada ijtimoiy xavf guruhiga kiruvchi yoshlar muammolari va ularni bartaraf qilishda xorij tajribasi haqida so'z boradi. Xususan, voyaga yetmaganlar va ijtimoiy xavf guruhiga kiruvchi yoshlar o'rtasida huquqbuzarliklarning oldini olish bo'yicha davlat va nodavlat subyektlar faoliyatini takomillashtirish xorijiy huquqni muhofaza qilish organlari tajribasini o'rganishni nazarda tutadi. Amaliyot shuni ko'rsatadiki, ko'plab davlatlar voyaga etmaganlar bilan profilaktika ishlarining turli shakllari va usullaridan juda samarali foydalanadilar.

**Kalit so'zlar:** kriminal politsiya, o'smir, huquqbuzarliklar profilaktikasi, profilaktika ishlari, Milliy kengash, jamoat tartibi, xavfsizlik politsiyasi.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V5I2Y2025N71>

Bugun jahondagi murakkab va tez o'zgaruvchan globallashtirish sharoitida yoshlar muammolarini hal qilish sohasidagi samarali davlat siyosatini amalga oshirish hamda unda qo'llaniladigan mexanizm va texnologiyalarni takomillashtirib borish nafaqat ijtimoiy barqarorlik balki, umuman, davlat xavfsizligini ta'minlashning muhim omillaridan biri bo'lib qolmoqda. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi, "Yoshlarga oid davlat siyosati to'g'risida"gi Qonun, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmonlari va qarorlari, Hukumat qarorlari, Birlashgan Millatlar Tashkilotining 2030-yilgacha Barqaror rivojlanish maqsadlari, 2030-yilgacha mo'ljallangan "Yoshlar strategiyasi", Yoshlar manfaatlari bo'yicha butunjahon harakatlar dasturi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti rahbarligida 2023-yil 11-aprel kuni "Yoshlar siyosati sohasidagi ishlar natijadorligini oshirish hamda ular bilan

ishlash tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari” yuzasidan o‘tkazilgan videoselektor yig‘ilishida belgilangan vazifalar bajarilishi nuqtai nazaridan ushbu masalani tadqiq qilish dolzarb hisoblanadi. Bugungi kunda yoshlar bilan bog‘liq dolzarb masalalarni hal etish bo‘yicha olib borilayotgan keng ko‘lamli ishlar bilan bir qatorda, sohada yechimini kutayotgan muammoli masalalar ham saqlanib qolayotganligini ko‘rsatmoqda.

Xususan, aksariyat yoshlarda dunyoda yuz berayotgan murakkab geosiyosiy va mafkuraviy jarayonlarning mazmun-mohiyatini anglash darajasining yetishmasligi, bu borada mamlakatimiz ma‘naviyatiga mos bo‘lgan fikrlar xilma-xilligi holatida yagona yondashuv, tushuncha va tasavvurlarning yetarlicha shakllanmagani terrorizm, diniy ekstremizm, aqidaparastlik, mutaassiblik, separatizm, odam savdosi, “ommaviy madaniyat”, narkobiznes kabi turli xavf va tahdidlarga qarshi kurashish dolzarb bo‘lib bormoqda. Yoshlar o‘rtasida uchrayotgan bu kabi salbiy holatlarni oldini olish, huquqbuzarlik va jinoyatchilikni keskin kamaytirishga qaratilgan profilaktik ishlar natijadorligini oshirish; mamlakatimizda kechayotgan ijtimoiy-siyosiy jarayonlarda yoshlarning faolligini oshirish, ularda islohotlarga daxldorlik tuyg‘usini shakllantirish muhim sanaladi.

O‘zbekiston Respublikasi uchun yoshlar masalasi ichki va tashqi siyosatning ustuvor yo‘nalishlardan birini tashkil etadi. Yurtimizdagi yaratuvchanlik, bunyodkorlik, xalqimiz uchun barcha sharoitlarni tubdan yaxshilash maqsadida amalga oshirilayotgan keng ko‘lamdagi ishlar va ularning samarali natijalariga qaramasdan, yoshlar, ayniqsa, uyushmagan yoshlar o‘rtasida loqaydlik, jinoyatchilik, eng yomoni, o‘z yurtini tashlab, baxtini boshqa yurtlardan izlab ketish kabi holatlar ko‘plab uchramoqda. Bu narsa bizni ogohlikka, hushyorlikka chaqirishi, yoshlar masalasida hammamiz birgalikda bosh qotirib, yechimini tezroq topishimizni talab etmoqda. Biroq amaliy hayotda barcha yoshlar ham davlat e‘tibori va jamiyat g‘amxo‘rligi bilan qamrab olinmaganini ko‘rish mumkin. Bu holat haqida mamlakatimiz Prezidenti Sh.M.Mirziyoyev o‘zining “Kamolot” yoshlar ijtimoiy harakatining IV qurultoyidagi nutqida shunday dedi: “...yurtimizdagi minglab yoshlar, ayniqsa, qishloq joylarda nafaqat “Kamolot”ning, ayni paytda davlat va jamiyatning e‘tiboridan chetda qolmoqda. Ular bilan hech kim deyarli shug‘ullanmayapti, ular o‘z holiga tashlab qo‘yilgan, desak, achchiq haqiqatni tan olgan bo‘lamiz. Buning oqibatida uyushmagan, ya‘ni ishlamaydigan, o‘qimaydigan, tayin bir mashg‘ulotga ega bo‘lmagan, salbiy ta’sirlarga beriluvchi yoshlar soni ortib bormoqda” [1].

Hozirgi kunda O‘zbekiston aholisining 64 foizini o‘ttiz yoshgacha bo‘lgan yoshlar tashkil etib, mustaqillik yillarida bu qatlamning salmog‘i 4 foizga ko‘paydi. Markaziy Osiyodek geostrategik jihatdan murakkab bo‘lgan mintaqada O‘zbekistonning eng ko‘p aholi soni bilan bolalar va yoshlar foizi katta mamlakat bo‘lgani kelajak uchun siyosiy hamda demografik nuqtai nazardan muhim vazifalarni belgilab olishni taqozo etadi.

Bugun rivojlanishning beshta ustuvor yo‘nalishlari bo‘yicha Harakatlar strategiyasi asosida tub islohotlarni amalga oshirayotgan O‘zbekiston uchun ham yoshlar muammolarini hal qilish hayot-mamot masalasiga aylanib bormoqda. Shu nuqtai nazardan yoshlarning davlat va jamiyat rivojining darajasini belgilaydigan, ijtimoiy-iqtisodiy yuksalishga ijobiy yoki salbiy ta’sir ko‘rsatadigan, strategik ahamiyatga ega muhim, ajralmas tarkibiy qismi sanalmish “uyushmagan yoshlar” masalasini ilmiy-nazariy jihatdan tahlil va tadqiq etish dolzarb sanaladi [2, 192].

Voyaga yetmaganlar va ijtimoiy xavf guruhiga kiruvchi yoshlar o‘rtasida huquqbuzarliklarning oldini olish bo‘yicha davlat va nodavlat subyektlar faoliyatini

takomillashtirish xorijiy huquqni muhofaza qilish organlari tajribasini o'rganishni nazarda tutadi. Amaliyot shuni ko'rsatadiki, ko'plab davlatlar voyaga etmaganlar bilan profilaktika ishlarining turli shakllari va usullaridan juda samarali foydalanadilar.

AQShning Florida shtati huquq-tartibot idoralari tomonidan ishlab chiqilgan va aksariyat davlat va xususiy maktablarda amalga oshirilgan yuridik ta'lim dasturi diqqatga sazovor bo'lib, 7-8-sinf o'quvchilari uchun mo'ljallangan dasturning asosiy vazifasi voyaga yetmaganlarni jamiyatda mavjud qadriyatlar tizimi, jinoyat qonunchiligi asoslari va fuqaroning majburiyatlari bilan tanishtirish, shuningdek, qonun va tartibni buzuvchilarni nima kutayotgani haqida tasavvurlarni shakllantirishdan iborat. Savol-javob formatidan foydalanib, dastur o'quvchilarni talon-taroj qilish, huquqbuzarlik, buzg'unchilik, hibsga olishga qarshilik ko'rsatish, noqonuniy qurol saqlash, do'konda o'g'irlik sodir qilish, o't qo'yish, spirtli ichimliklar, noqonuniy giyohvand moddalarni iste'mol qilish va qotillik kabi huquqbuzarliklar bilan bog'liq qonunlar bilan tanishtiradi. Alohida boblarda esa jinoiy faoliyatning oqibatlarini, shuningdek, jamiyatda ularning bajarilishini nazorat qiluvchi qonunlar va maxsus organlar bo'lishi zarurligi ko'rib chiqiladi.

O'quv material 135 betdan iborat darslikda o'z ifodasini topgan bo'lib, hatto o'qituvchilar uchun ham maxsus kitob ishlab chiqilgan. O'rganilayotgan har bir qonunni batafsil tushuntirish uchun maxsus taklif etilgan ichki ishlar xodimlari yordamidan keng foydalaniladi. Bu nafaqat o'rganilayotgan materialga qiziqishni oshiradi, balki kuchli ma'naviy omil bo'lin xizmat qiladi. O'quvchilar politsiya xodimlarini ularga hamdard bo'ladigan, ularning farovonligi haqida qayg'uradigan insonlar sifatida qarashga o'rganadilar [3, 18].

Los-Anjeles politsiya departamentida (AQSh) noodatiy eksperiment, ya'ni axloq tuzatish muassasalarida o'smirlar o'rtasida huquqbuzarliklarning oldini olish bo'yicha dasturining samaradorligi amalda sinovdan o'tkazib boriladi. Ushbu dasturning maqsadi hali jinoyat sodir etmagan, lekin jinoyatga moyilligi, giyohvandlik yoki g'ayriijtimoiy xatti-harakatlari uchun ichki ishlar organlarida ro'yxatga olingan o'smirlarga psixologik ta'sir ko'rsatishdan iboratdir.

Germaniyada politsiyaning voyaga etmaganlar jinoyatining oldini olish tajribasi ibratli sanaladi. Jumladan, Germaniyada voyaga etmaganlar jinoyatchiligiga qarshi kurashish strategiyasi quyidagi qoidalarga asoslanadi: o'smirlarning noqonuniy xatti-harakatlarga moyilligi ko'p hollarda shaxs shakllanishi jarayoni tugagandan so'ng hech qanday tashqi ta'sirsiz yo'qoladi; davlat organlari tomonidan qattiq choralar ko'pincha salbiy oqibatlarga olib keladi.

Shimoliy Reyn-Vestfaliyada giyohvand moddalar, bedarak yo'qolganlar va voyaga etmaganlar jinoyatlarini tergov qilish uchun barcha yirik politsiya bo'limlarida maxsus komissariatlar tashkil etilgan bo'lib, komissarlarga o'smirlarning ko'pincha jinoyatchi, jabrlanuvchi yoki guvoh sifatida qatnashadigan holatlarini tahlil qilish topshirilgan. O'smirlar bilan ishlashni nazorat qilish va umumiy muvofiqlashtirish esa ichki ishlar bo'limi rahbariyati tomonidan amalga oshirib boriladi. Jinoyat politsiya bo'limining axborot tizimida voyaga yetmaganlar tomonidan sodir etilgan huquqbuzarliklar bo'yicha maxsus ma'lumotlar bazasi yaratilgan bo'lib, unga kiritilgan ma'lumotlar asosida o'smirlar o'rtasida jinoyatchilik rivojlanishining sabablari va xarakterli xususiyatlari tahlil qilib boriladi. Bunday tadqiqotlar natijalari ichki ishlar organlari xodimlarini o'qitish, tayyorlash va qayta tayyorlashda foydalaniladi [4, 24].

Baden-Vyurtembergda jinoiy politsiyaning jinoyatga qarshi kurashuvchi yirik boshqarmalarida voyaga etmagan jinoyatchilar uchun maxsus bo'limlar mavjud bo'lib, boshqa xizmatlarda xodimlar faqat voyaga etmaganlar jinoyati bilan shug'ullanadi. Maxsus bo'limlar va xodimlarning vazifasi voyaga etmaganlar nafaqat jinoyatchi, balki jabrlanuvchi yoki guvoh sifatida harakat qiladigan barcha holatlarni tahlil qilishga qaratiladi. Bremen shtatida jinoyat va xavfsizlik politsiyasi doirasida voyaga etmaganlar ishi bilan shug'ullanuvchi maxsus xizmatlar mavjud. Ushbu xizmatlarning vazifalari aniq belgilangan bo'lib, voyaga yetmaganlar o'rtasida jinoyat sodir etilishining oldini olish bilan maxsus qo'riqlash politsiyasi xizmatlari shug'ullansa, bolalar va o'smirlar tomonidan sodir etilgan huquqbuzarliklarni tergov qilish bilan politsiya shug'ullanadi.

Quyi Saksoniyada politsiya balog'atga etmaganlar o'rtasida huquqbuzarlik holatlari bilan bog'liq ishlarni ko'rishda boshqa ijtimoiy xizmatlar bilan yaqindan hamkorlik qiladi. Berlinda voyaga etmagan huquqbuzarlar bilan ishlashni tashkil etishning ancha yuqori darajasiga erishildi. O'smirlar bilan ishlash uchun ichki ishlar bo'limi tarkibida bolalar va o'smirlar tomonidan sodir etilgan huquqbuzarliklar to'g'risidagi barcha xabar va bayonnomalar, shuningdek, bedarak yo'qolgan voyaga etmaganlar to'g'risidagi arizalar bo'yicha chora ko'radigan maxsus komissariat tashkil etilgan. Komissarlik xodimlari nafaqat bu holatlarni tekshiradi, balki profilaktika ishlarini ham olib boradi. Yevropaning boshqa mamlakatlaridagi politsiya faoliyati tajribasi ham juda qiziq sanaladi.

Tadqiqot jarayonida xorijiy tajriba O'zbekiston tajribasi qiyosiy tahlil qilinadi va shaxsga yo'naltirilgan metodlardan foydalaniladi. Xorijda voyaga etmaganlar o'rtasida huquqbuzarliklarning oldini olishga qaratilgan funksional jihatdan ixtisoslashtirilgan subyektlar faoliyati amaliyotini tahlil qilish ushbu ishning uchta asosiy yo'nalishini aniqlash imkonini beradi: birinchi yo'nalish – voyaga yetmaganlar o'rtasidagi adliya organlari faoliyatining huquqiy asoslarini yaratish, yangi ijtimoiy texnologiyalarni, ijtimoiy-huquqiy tuzilmalarni va nodavlat tuzilmalarni joriy etish zarurligini ko'rsatdi, hamda, G'arbning ko'p sonli davlatlarida ushbu tajriba ancha vaqt oldin joriy qilingan va ko'p yillar davomida mavjud bo'lgan, vaqt davomida nafaqat hayotiylikni, balki mutlaq zarurligini ham isbotladi; ikkinchi yo'nalish voyaga yetmaganlar o'rtasidagi huquqbuzarliklarning oldini olish tizimida asosiy tashkiliy va muvofiqlashtiruvchi rol o'ynaydigan, voyaga yetmaganlar o'rtasidagi adliyaning o'zagi bo'lgan ixtisoslashtirilgan sudlarni tashkil etish bilan bog'liq; uchinchi yo'nalish – maxsus profilaktika subyektlarini, shu jumladan politsiya organlari tuzilmasini shakllantirish va ularga gumanistik funksiyalarni yuklashdan iboratdir.

O'zbekiston sharoitida ijtimoiy xavf guruhiga kiruvchi yoshlar bilan ishlashda hududlarga xizmat safarlari uyushtirish, joylarda ma'naviy-axloqiy jihatdan muammosi bor, notinch oila farzandlari, jinoyatchilikka moyil bo'lgan yoki profilaktik ro'yxatda turadigan yoshlar bilan bevosita uchrashish, safarlar davomida ma'rifiy tadbirlar o'tkazish, so'rovnomalar olish, orqali qo'lga kiritilgan natijalarni tahlil qilish, tadqiqot natijalari asosida uslubiy ko'rsatmalar tayyorlash maqsadga muvofiqdir.

Ushbu amalga oshiriladigan tadbirlar yoshlarning mentalitetimizga qarshi turli xil yot g'oyalar ta'siriga tushib qolishini oldini olishga qaratilgan tizimli targ'ibot-tashviqot ishlarini olib borish, tinchlik-osoyishtalikni mustahkamlash, turli xavf-xatarlarga qarshi kurashishda yoshlar ishtirokini kuchaytirish, ma'naviy-axloqiy jihatdan muammosi bor, notinch oila farzandlari, jinoyatchilikka moyil yoki profilaktik ro'yxatda turadigan yoshlar bilan individual

tarzda ish olib borish tizimi takomillashtirilishiga hissa qo'shiladi. Uyushmagan va tarbiyasida muammo bo'lgan yoshlar muammolari yechilishiga qaratilgan chora-tadbirlar ularning kelajakka va o'ziga ishonchi ortishiga xizmat qiladi. So'rovnomalar orqali hududlarda yoshlar orasida mavjud bo'lgan dolzarb muammolar aniqlanadi va tahlil qilinadi. Muammosi bor yoshlar tarbiyasi "Vatan taraqqiyotiga xizmat qilish va sodiq bo'lish" g'oyasi singdirilishiga ko'maklashiladi. Ular o'rtasida shaxsiy va milliy manfaatlarni uyg'un tutishga doir keng ko'lamli tarbiyaviy yondashuvga yo'naltiriladi. Shu bilan birga, yuksak axloqiy fazilatlariga ega, yurt sha'ni, or-nomusi uchun kurasha olishga qodir, ma'naviy immuniteti mustahkam, mehnatsevar, e'tiqodi kuchli shaxs shakllanishiga xizmat qiladi.

Mamlakatimizda yoshlarni Vatanga sadoqat ruhida tarbiyalash, yoshlarning ilmiy, kasbiy rivojlanishi, salomatligi, iqtisodiy imkoniyatlarining kengaytirilishi, bandligini ta'minlash, ularni zamonaviy kasblarga o'qitish, sportga jalb qilish, xorijdagi yoshlar bilan ishlash, milliy va oilaviy qadriyatlarni mustahkamlashda xorij tajribasini o'rganish ham ahamiyatlidir.

Yoshlarga munosib mehnat sharoitlarini yaratish, ularning mehnatga oid qonuniy huquqlarini himoya qilish, iqtisodiy huquq va imkoniyatlarini kengaytirish orqali uyushmagan yoshlarni har tomonlama qo'llab-quvvatlash, ularning bo'sh vaqtini mazmunli tashkil etish, sportga keng jalb qilish tizimini yanada takomillashtirish, yoshlarni ona Vatanga, oilaga, mustaqillik g'oyalariga muhabbat va sadoqat, milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalash, mamlakatda xavfsizlik, ekologik barqarorlik, adolat va teng huquqlilikni ta'minlash hamda huquqbuzarlik va jinoyatchilikning oldini olishda yoshlarning rolini oshirish, yoshlarga oid davlat siyosatini xalqaro standartlar asosida rivojlantirish, xorijdagi vatandoshlar, jumladan yoshlar bilan ishlash, xalqaro yoshlar tashkilotlari bilan hamkorlikni kuchaytirish kabi vazifalarni hal etish zamon talabidir.

#### Adabiyotlar/Литература/References:

1. Mirziyoyev Sh.M. Jismoniy va ma'naviy yetuk yoshlar – ezgu maqsadlarimizga yetishda tayanchimiz va suyanchimizdir. Prezident Shavkat Mirziyoyevning "Kamolot" yoshlar ijtimoiy harakatining IV qurultoyidagi nutqi. Internet manzil: [www.uza.uz](http://www.uza.uz).
2. Giyasov S. Uyushmagan yoshlarning tarkibi tushunchasi va mazmuni. Jamiyat va innovatsiyalar – Общество и инновации – Society and innovations Special Issue – 01(2022) / ISSN 2181-1415.
3. Шайденко Н.А. Зарубежный опыт борьбы с правонарушениями несовершеннолетних / Н. А. Шайденко. — Текст : непосредственный // Молодой ученый. — 2014. — № 17.1 (76.1). — С. 18-19. — URL: <https://moluch.ru/archive/76/13014/> (дата обращения: 11.08.2024).
4. Касамара В.А., Сорокина А.А. Политическое сознание подростков: благополучные школьники и дети улиц // Полис. – 2009. – №6. – С. 68.
5. Yoshlar-kelajak bunyodkori" shiori ostidagi "Uyushmagan yoshlar bilan ishlash tizimi samaradorligini oshirish: muammo va istiqbollar" mavzusidagi II Xalqaro ilmiy-amaliy konferentsiya. Maqolalar to'plami. – Toshkent, Yoshlar nashriyot uyi. 2018. – B. 27.
6. Акимова Л.В. Зарубежный опыт решения проблем «Уличных детей» // Педагогика и образование. Берегиня, 777. Сова, 2010. №5 (7).
7. Маланцева О. Стратегии работы с детьми улиц: зарубежный опыт // Социальная педагогика. 5/2009.
8. Бечки, Ш. Молодежь и помощь несовершеннолетним в США / Ш.Бечки. – М.: Наука, 1991. – 193 с.

9. Боденко, Б.Н. Социальное обслуживание и социальная работа за рубежом / Б.Н. Боденко, В.Б. Корняк, А.Н. Панов. – М.: Форма, 1999. – 392 с.

# SCIENCEPROBLEMS.UZ

## IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

*№ 2 (5) – 2025*

## АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

## ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

**“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari”** elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

**Muassis:** “SCIENCEPROBLEMS TEAM”  
mas'uliyati cheklangan jamiyati

**Tahririyat manzili:**

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

[scienceproblems.uz@gmail.com](mailto:scienceproblems.uz@gmail.com)

**Bog'lanish uchun telefon:**

(99) 602-09-84 (telegram).